

TRÆD LÆNGERE IND I INFORMATIONSCIRKLEN!

Forskningsbibliotekerne afskæres i stadig større grad fra den faglige anvendelse af de omfattende elektroniske ressourcer, som de stiller til rådighed for brugerne. Det er et problem, mener artiklens forfatter, der gerne ser bibliotekerne involvere sig mere aktivt i læringsmiljøerne.

AF VOLKMAR ENGERER, VE@IVA.DK, DET INFORMATIONSVIDENSKABELIGE AKADEMI, KU

Den elektroniske tidsalder har forandret læringslandskabet på mange måder – også for forskningsbibliotekerne. Men har forskningsbibliotekerne kunnet indstille sig på de nye tider?

Skåret ind til benet, handler det om, hvorvidt forskningsbibliotekerne er på omgangshøjde med de læringskrav, som e-verdenen har påført de højere danske uddannelsesinstitutioner. Det er den diskussion, som jeg gerne vil åbne op for med denne artikel – altså en diskussion om læringsbegrebet og dets dimensioner i en forskningsbiblioteks- og universitetssammenhæng.

Ensidigt fokus på tilgængeliggørelse

Spørgsmålet omkring forskningsbibliotekerne og de ændrede læringskrav voksede sig store i løbet af 2000 til 2011, hvor jeg samlede erfaring som bibliotekspraktiker på Statsbiblioteket i Aarhus. Det var en periode, som var karakteriseret ved, at mængden af e-materialer (elektroniske tidsskrifter, bøger, bibliografier, opslagsværker og mange andre ”pakker”) voksede drastisk.

Bibliotekerne reagerede på denne udvikling ved at forcere deres undervisnings- og webmæssige formidlingsindsats i forhold til brug af e-materialer. Samtidig blev der brugt flere og flere ressourcer på e-tidsskrifter, e-baser mm., hvoraf priserne på især tidsskriftområdet blev ved med at stige støt. Formidlingen kunne ikke holde trit med mængden af onlinematerialer, og som undervisende bibliotekar/fagreferent var det en næsten håbløs opgave at bevare overblikket og tilgodese undervisnings- og vejledningsbehovet.

Som jeg ser det, var biblioteket på vej til at udvikle en ensidig tilgængeliggørelsespolitik, hvad angår de elektroniske ressourcer. På trods af alle brugerundersøgelser blev brugeren blot betragtet som et materialeefterspørgende individ – og ikke som den informationssøgende bruger, bibliotekerne gerne vil støtte.

Koblingen mellem e-ressourcer og læring mangler

I dag befinder vi os så i en situation, hvor e-materialerne på både forsknings- og uddannelsesområderne er på vej til at erstatte print og papir. Det kan man ved selvsyn konstatere ved at kaste et blik på uddannelsesinstitutionernes forskningsbiblioteker rundt omkring, hvor mængden af fysiske tidsskrifter og e-bøger svinder drastisk ind.

Også i forskningsbibliotekernes partnerinstitutioner kommer e-materialerne til at fylde mere og mere – både hvad angår forskning og undervisning. Det må derfor være sådan, at hvis bibliotekerne vil være gode partnere for universiteterne – hvilket er et selvudråbt mål for bibliotekerne – er det nødvendigt, at bibliotekerne i højere grad supplerer den kvantitative dimension, som handler om at levere

og tilgængeliggøre så meget materiale som muligt, med nogle kvalitative kriterier, der formår at rykke de elektroniske ressourcers brug i en læringsammenhæng frem i forgrunden.

Det er efter min mening tankevækkende, at bibliotekerne mere og mere bliver afskåret fra den faglige brug af de dyre ressourcer, som samme biblioteker i stor stil stiller til rådighed for brugerne. I takt med at volumen af det elektroniske materiale vokser, bliver bibliotekerne i stadig mindre grad i stand til at nyttiggøre deres faglige – herunder de biblioteksmæssige, de universitetsdisciplinære og de pædagogiske – kompetencer til at formidle ressourcerne og være en aktiv medspiller i at integrere de dyre e-ressourcer i de uddannelsesmæssige miljøer, som de er en del af.

For at opbygge en holdbar kobling mellem ’varerne’ (bibliotekernes e-ressourcer) og ’kunderne’ (studerende og forskere på bibliotekernes partnerinstitutioner) skal forskningsbibliotekerne efter min opfattelse involveres mere aktivt i læringsmiljøerne. Det er her, at brugere og biblioteksmaterialer mødes i en dynamisk proces omkring læring, og det er her, at de gode og traditionelle bibliotekskompetencer kan udfolde sig i nye digitale omgivelser.

Partner i læring

At den biblioteksmæssige andel i læring er blevet overset, hænger nok sammen med, at læring på de højere uddannelser overvejende har handlet om tekstfortolkning. Det fokus har efterladt bibliotekerne uden for læringsdøren, og selvom denne vinkel på universitær læring efterhånden har givet plads for mere kompetence- og anvendelsesorienterede og teknologiinddragende opfattelser af læring, så er den relative afstand mellem universiteterne og bibliotekerne, hvad angår forståelsen af læring, stadig stor.

En af mine hovedteser er derfor, at forskningsbibliotekerne ikke bør satse på tilgængeliggørelse af elektroniske materialer alene, men i langt højere grad være aktive medspillere i brugen af materialerne. Bibliotekerne skal være *partnere i læring*. Det betyder, at bibliotekaren/informationsspecialisten ikke udelukkende skal have rollen som informationsleverandør og 'tilgængelighedsfacilitator', men også fokusere på læringsresultaterne. Med andre ord bør bibliotekerne og bibliotekerne rykke længere ind i informationscirklen og udvide virksomheden fra tilgængeliggørelse af information til også at indbefatte arbejdet med informationerne.

Private informationskonkurrenter

Denne bevægelse er ikke udelukkende begrundet i teoretiske argumenter omkring sammenhæng mellem e-materialer, biblioteker og brugere. Bevægelsen er formentlig også nødvendig ud fra en økonomisk tankegang, da private udbydere i stigende grad påtager sig opgaven som informationsleverandører. De private vil muligvis kunne agere mere effektivt end bibliotekerne, der ved siden af den mere kommercielle og tekniske opgave også skal bruge ressourcer på at tilgodese en række andre opgaver og forpligtigelser som offentlig kulturinstitution.

Dertil kommer ophavsretslige grunde, som stiller spørgsmålstejn ved bibliotekernes vedvarende specialisering i udbud og tilgængelighed. Det kan på denne baggrund blive klart, at læring er den fællesnævner, som gør det muligt for biblioteker og uddannelsesinstitutioner i et tæt samarbejde at klare de teknologiske, organisatoriske og læringsmæssige krav for fremtiden.

I den forbindelse vil informationskompetence blive et nøgleord, fordi det er her, at den læringsmæssige

skillelinje mellem den 'egentlige' læring (den disciplinære læring) og den læring, der almindeligvis forbindes med biblioteket, bedst kommer til syne. Det er derfor et centralt projekt at knytte de biblioteksbaseede informationskompetencer til de universitetsbaseede læreprocesser.

Integration og motivation

Med det ovenstående in mente er det ikke længere hensigtsmæssigt at betragte informationskompetence som et sæt af færdigheder, som man nødvendigvis *skal* have (bemærk den løftede pegefinger!). I stedet foretrækker jeg at tale om 'informationsrelaterede aktiviteter', der uden tvang og ofte uden bevidste forudgående overvejelser knytter sig til andre og mere bevidste læringsrelaterede aktiviteter.

De læringsrelaterede aktiviteter danner den overordnede sammenhæng, og de motiverer og giver derved retning og mening for den enkelte. Informationskompetence er i dette perspektiv en læringsrelateret praksis, der er integreret i en anden læringsrelateret praksis, fx det at løse et problem eller studere på et universitet. Integration og motivation er dermed de ingredienser, som giver informationsrelaterede aktiviteter mening, og det er også via disse mekanismer, at informationskompetence får sin læringsrelevans. ●

Artiklen er baseret på artiklen "Biblioteker et skridt frem i informationscirklen! Et integrativt syn på faglig og informationsrelateret læring", som er indleveret til Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling. Artiklen er tilgængelig som fuldtekst via forfatterens IVA-hjemmeside (iva.dk/ve).